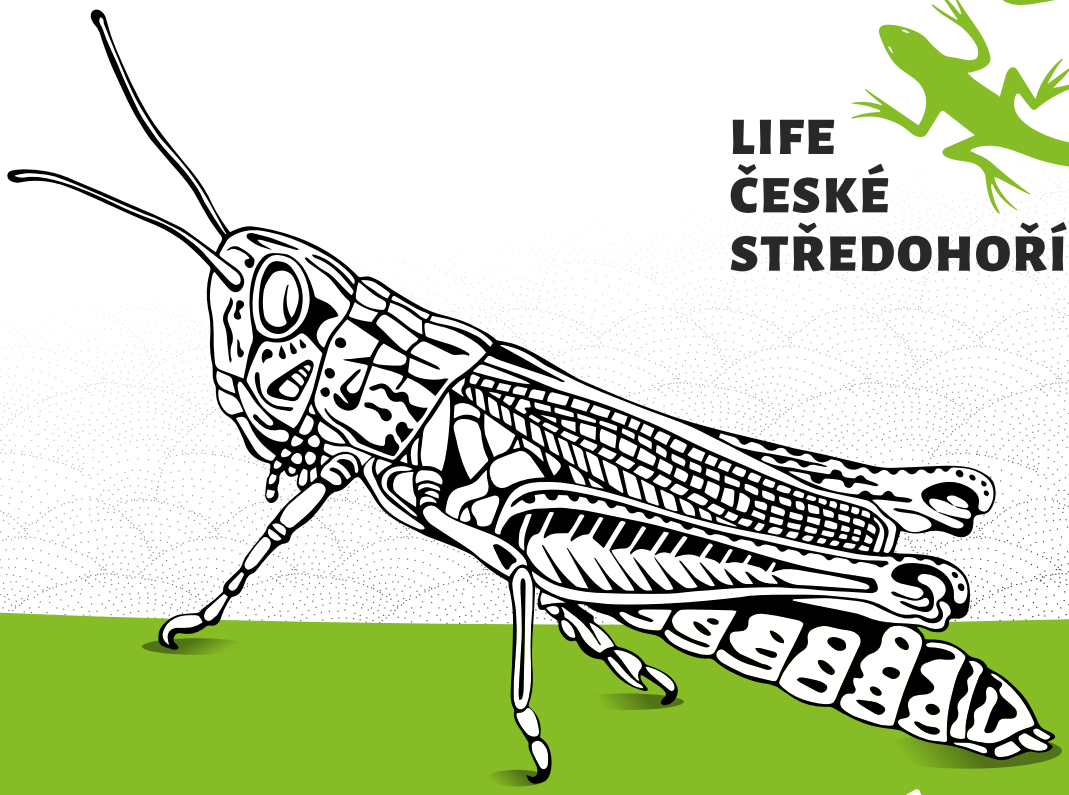
LIFE
ČESKÉ
STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL U LITOMĚŘIC

METODICKÉ LISTY PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY

Life

NATURA 2000

SEVER
STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

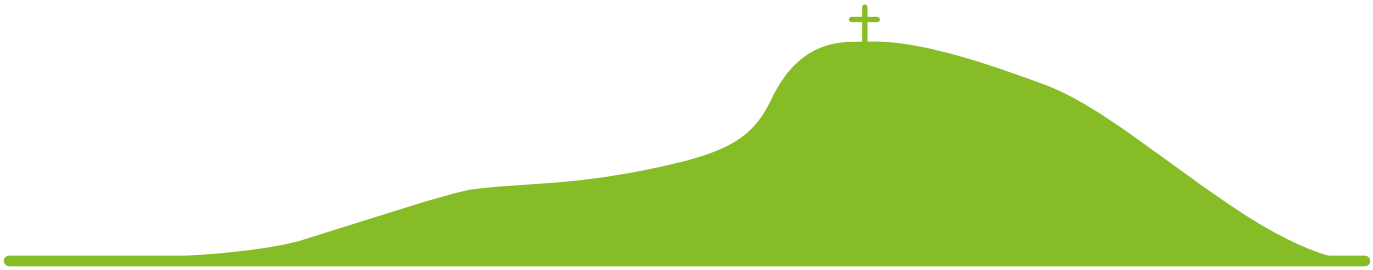
Ministerstvo životního prostředí

TÉMATA:

- Radobýl – přírodní památka chráněná státem a evropsky významná lokalita
- proměny krajiny v čase
- udržitelnost lidských zásahů do přírody

CÍLE:

- naučit se citlivě vnímat krajinu
- naučit se hodnotit lidské zásahy do krajiny
- seznámit se s problematikou udržitelnosti/vyčerpatelnosti zdrojů
- poznat principy zřizování chráněných území
- seznámit se s přírodní památkou Radobýl

1. MOTIVACE

Prostor: Žalhostice – Radobýl (po žluté od kolejí k lomu, neznačená pěšina k vrcholu); 1,5 km

Čas: 180 minut

Pomůcky: filmový pás, balíček karet na rozdělení týmu (názvy filmových studií), pastelky, šátky, prázdné rámečky, staré snímky krajiny

Filmový štáb hledá lokaci pro natáčení filmu. Shání místo, které bude zahrnovat krásnou přírodu i zničenou, průmyslovou krajinu. Výprava má posoudit, zda bude k natáčení filmu vhodný právě Radobýl s blízkým okolím. Jako správní filmaři se děti na okolní svět dívají jako umělci. Citlivě a všímají si i detailů, které posuzují a hodnotí.

2. HLEDÁNÍ NÁZVU FILMU

Prostor: První informační tabule u kolejí

Čas: 20 minut

Pomůcky: filmový pás, balíček karet na rozdělení týmu (názvy filmových studií)

Popis aktivity: Lektoři vysvětlí dětem, že se z nich právě stali filmaři, kteří hledají vhodnou lokaci pro film. Jejich úkolem je posoudit, zda je k natáčení vhodný kopec Radobýl a jeho okolí. Potřebují se tedy vcítit do role umělců, filmařů a chvíli se dívat na svět jejich očima. Budou vnímavější než obvykle, budou si všímat i nejmenších detailů. Třídu pak lektoři rozdělí do filmařských skupin (nejlépe do čtyř). Seznámí žáky se základními rolemi filmařského týmu (režisér, hlavní kameraman, mistr zvuku, střihač, výtvarník). Každá skupina dostane filmový pás.

3. NOŘÍME SE DO KRAJINY

Prostor: sad nad první informační tabulí, u cesty vpravo

Čas: 20 minut

Pomůcky: filmový pás, pastelky, přírodniny, oboustranná páska

Popis aktivity: Děti se rozhlíží po okolí sadu. Jde o místo s pěkným výhledem. Ideální pro romantický film. Při vnímání okolní přírody se děti více soustředí na jednotlivé smysly. Nejprve se všechny zaposlouchají do zvuků, které k nim doléhají. Do prvního okénka filmového pásku nalepí jakékoliv přírodniny a vytvoří z nich obraz podle vlastní fantazie.

4. CESTA ZELENÝM TUNELEM

Prostor: Úsek cesty obklopený křovím (od odbočky z široké cesty cca 130 metrů nad kolejemi až k napojení na další širokou cestu)

Čas: 20 minut

Popis aktivity: Z dětí se právě stali umělci, tedy lidé, kteří jsou vnímavější než ostatní. Dokážou se vcítit do krajiny, splynout s ní. Děti samy, po jednom, projdou „zeleným tunelem“, který tvoří zhruba stometrový úsek cesty obrostlý křovím. Mají přitom být úplně potichu a jako umělci navázat intenzivní kontakt s přírodou. Jeden lektor stojí na začátku cesty a vysílá děti zhruba po půl minutě. Děti na sebe nesmí čekat. Druhý lektor stojí v cíli a tlumeným hlasem připomíná dětem, aby si pamatovaly své nejsilnější dojmy. Děti dále posílá na křižovatku pod elektrickým vedením (50 metrů od místa). Zde děti čekají na ostatní. Když se opět všichni sejdou, sednou si do kruhu a sdělují si své dojmy. Lektor moderuje, provokuje „uměleckého ducha“ a ptá se, jak by se tento zážitek dal využít ve filmu.

5. LIDÉ V KRAJINĚ

Prostor: Louka u druhé informační tabule (nad sadem)

Čas: 30 minut

Pomůcky: filmový pás, pastelky, tvrdé podložky na psaní

Popis aktivity: Když se děti rozhlédnou po okolí louky, uvidí první velké kontrasty. Skála nahoře, květnatá louka, vinice, neprostupné houští, dole jezero, přes řeku chemička. Každá skupina si vybere jednu lidskou činnost, kterou kolem sebe vidí (každá jinou). Zakreslí ji do dalšího okénka a doplní obrázkem semaforu. Ten bude mít rozsvícenou tu barvu, která odpovídá dopadu této lidské činnosti na krajinu. Červená – nejhorší, oranžová – průměr, zelená – nejlepší. Lektor skupiny obchází a pomáhá s výběrem barev a argumentů pro ně. Skupiny pak postupně představí svůj obrázek a vysvětlí, proč jejich semafor svítí právě touto barvou. Pokud je barva červená či oranžová, pomáhají ostatní skupiny i s lektorem vymyslet, jak tuto lidskou činnost změnit, aby semafor svítil zeleně. Výjev na pásce zkouší žáci pojmenovat názvem filmu a určit mu žánr.

Verze aktivity pro starší žáky

Čas: až 60 minut

Pomůcky: tvrdé podložky na psaní, tužka, papír

Popis aktivity: Žáci vytvoří skupiny po čtyřech – pěti. Každá skupina si vybere jednu lidskou činnost, kterou kolem sebe vidí (každá jinou). V čase 20 min vymyslí a zaznamenají na papír kladný a záporný vliv činnosti na krajinu. Následuje postupné představení sepsaných vlivů lidské činnosti. Žáci se zkusí pobavit o oblasti, která má na krajinu nevratný vliv (např. těžba, která změnila tvar Radobýlu). Žáci společně hledají alternativy lidských činností, které mají na krajinu menší dopad. Lektor seznámí žáky s výrazy rekultivace, sukcese, management ochrany přírody, revitalizace, invazní druhy, reintrodukce, biodiverzita, 114/1992 Sb. Zákon o ochraně přírody a krajiny, udržitelný rozvoj. Výrazy lze rozšířit dle zájmu žáků a na základě vyvolané diskuze.

6. POSLEPU K LOMU

Prostor: Poslední úsek cesty k lomu (jen cca 30 metrů od poslední mýtiny)
Čas: 15 minut
Pomůcky: šátky

Popis aktivity: Na odbočce žluté z hlavní cesty lektor navodí tajuplnou atmosféru a vysvětlí dětem, že se blíží k nejzajímavějšímu místu cesty. Pobyt na něm může být pro někoho i dobrodružstvím. Děti totiž vejdou do sopečné krajiny, která je ideální pro filmování pochmurných scén. Na mýtině se třída zastaví a děti si postupně zavážou oči šátkem. Utvoří zástup a jako karavana dojdou na travnatou plošinu pod skalní stěnou.

7. KAMENOLOM A OCHRANA PŘÍRODY

Prostor: Plošina před skalní stěnou
Čas: 30 minut
Pomůcky: nůžky, noviny

Popis aktivity: Všechny děti si projdou plošinu a prohlédnou si její zákoutí. Pomocí hry bude následně dětem sděleno hlavní poselství programu: My, lidé, máme sílu čerpat přírodní zdroje a přetvářet krajinu. Je přitom jen na nás, jestli to budeme dělat udržitelně, s rozmyslem a střídmě, nebo bez rozmyslu a bezohledně. Je v naší moci vyčerpat většinu přírodních zdrojů na planetě a zničit většinu krajiny. Pokaždé záleží jen na našem rozhodnutí. Příklady vidíme i zde na Radobýlu. Cestou jsme s pomocí semaforu hodnotili chemičku či betonárnu, teď se podíváme na zdejší kamenolom. Lidé tu těžili čedič a jen díky těžbě odkryli krásné kamenné sloupce, které jsou dnes chráněné. Byl kopec původně hezčí? Těžko říci. Kdyby se však těžba nezastavila, dnes bychom tu neobdivovali nic.Dnes je Radobýl chráněná přírodní památka a navíc patří do CHKO České středohoří. Byl vybrán jako vzácný kus přírody, kde je potřeba také chránit tzv. geologický fenomén.

Simulační hra: Žáci se posadí do kruhu. První žák po levici lektora představuje první generaci, žák po jeho levici je druhá generace, třetí žák po jeho levici je třetí generace atd. „První generace“ dostane do ruky noviny (zdroj) a nůžky (nástroj na dobývání). Lektor sdělí všem pravidla pro využívání zdroje. Zdroj je neobnovitelný a vyčerpatelný. Žáci budou postupně, jako po generacích, těžit zdroj (stříhat noviny). První žák (generace) může vytěžit, kolik chce (odstřihne z novin, kolik chce). Druhý žák (následující lidská generace je mnohem početnější). Potřebuje proto vytěžit dvojnásobek suroviny. Třetí dítě (generace) dvojnásobek druhého. A tak dále. Žáci budou překvapení, jak rychle se zdroj vytěžil.

Navážeme výkladem a diskuzí o udržitelnosti, o čerpání přírodních zdrojů, o šetrném a nešetrném nakládání s krajinou. Do okénka filmového pásu napíšou děti pětilístek na Radobýl.

Verze aktivity pro starší žáky

Čas: 30 minut

Žáci si stejně příkladně předvedou mizení zdroje, ale s pomocí lektora rozvedou výklad a diskuzi o udržitelnosti, o čerpání přírodních zdrojů, o šetrném a nešetrném nakládání s krajinou. Včetně příkladů z Radobýlu. Lektor žáky seznámí s historií těžby Radobýlu. Důvody pro ukončení těžby a zavedení ochrany.

8. HORSKÁ TÚRA

Prostor: Pěšina k vrcholu (napravo od lomu)
Čas: 15 minut

Popis aktivity: Radobýl je opravdu unikátní lokalita. Je tu všechno – sopečné kamení, krásná středohorská příroda, pod ním řeka, jezero, ale také chemička a betonárka. Následující úsek přenese děti do velehor, kde absolvují náročnou horskou túru. Děti musí dávat pozor na každý krok, neodbočovat ze stezky a být ukázněné. Odměnou

jim bude „dotek nebe“ a pocit, že zdolávají nejvyšší hory světa. Samotná aktivita spočívá ve zdolání posledního úseku k vrcholu. Děti je potřeba kvůli bezpečí ukáznit a udržet je na stezce. Učí se tak bezpečnému pohybu v terénu. Dětem je také ale potřeba připomenout jejich roli umělců, kteří se nechávají opájet krajinou.

9. NA VRCHOLU

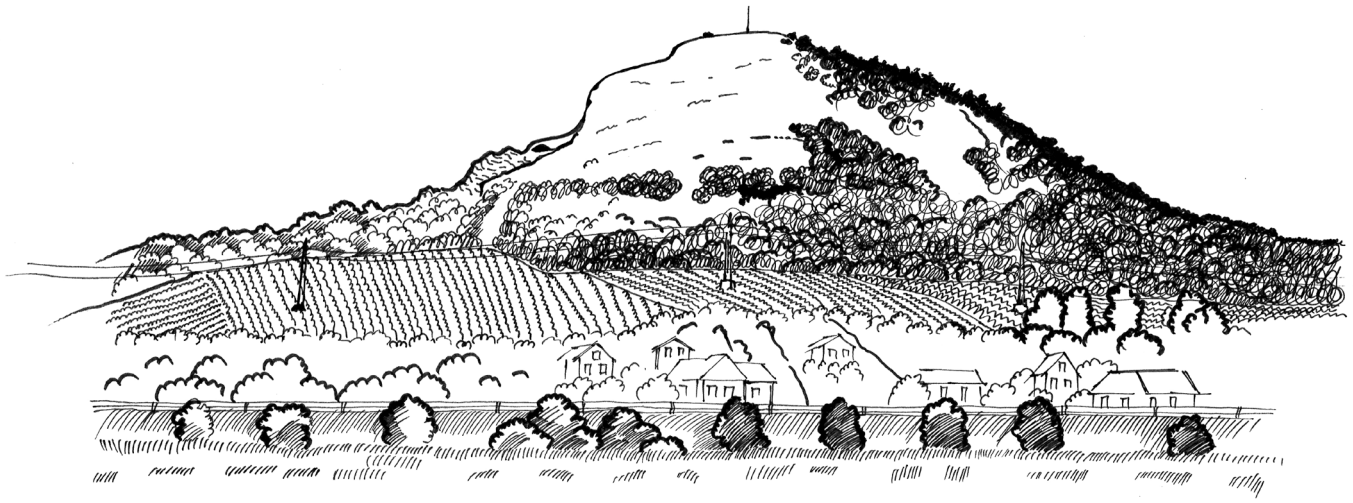
Prostor: Vrchol Radobýlu
Čas: 40 minut
Pomůcky: filmový pás, staré snímky, prázdné rámečky z papíru, dalekohledy, tužky

Popis aktivity: Máme k dispozici historické snímky krajiny z vrcholu Radobýlu a vytištěné prázdné rámečky s vystřiženým středem. Přes rámečky hledají žáci podobný pohled jako na historické fotografii. Pohled porovnávají s aktuálním výhledem. Na základě historického snímku doplňují do filmového pásku, co se v krajině změnilo. Lektor vše komentuje a doplňuje. Na závěr si celá skupina sedne do kruhu a spolu s lektorem si zopakuje hlavní poselství programu. Je opravdu tato lokalita vhodná pro filmování filmu? Kterého žánru? Každý by měl dostat prostor alespoň na krátké zhodnocení zážitků. Závěrečný kruh může proběhnout na vrcholu, nebo až na severní patě kopce, u rozcestníku.

Verze aktivity pro starší žáky

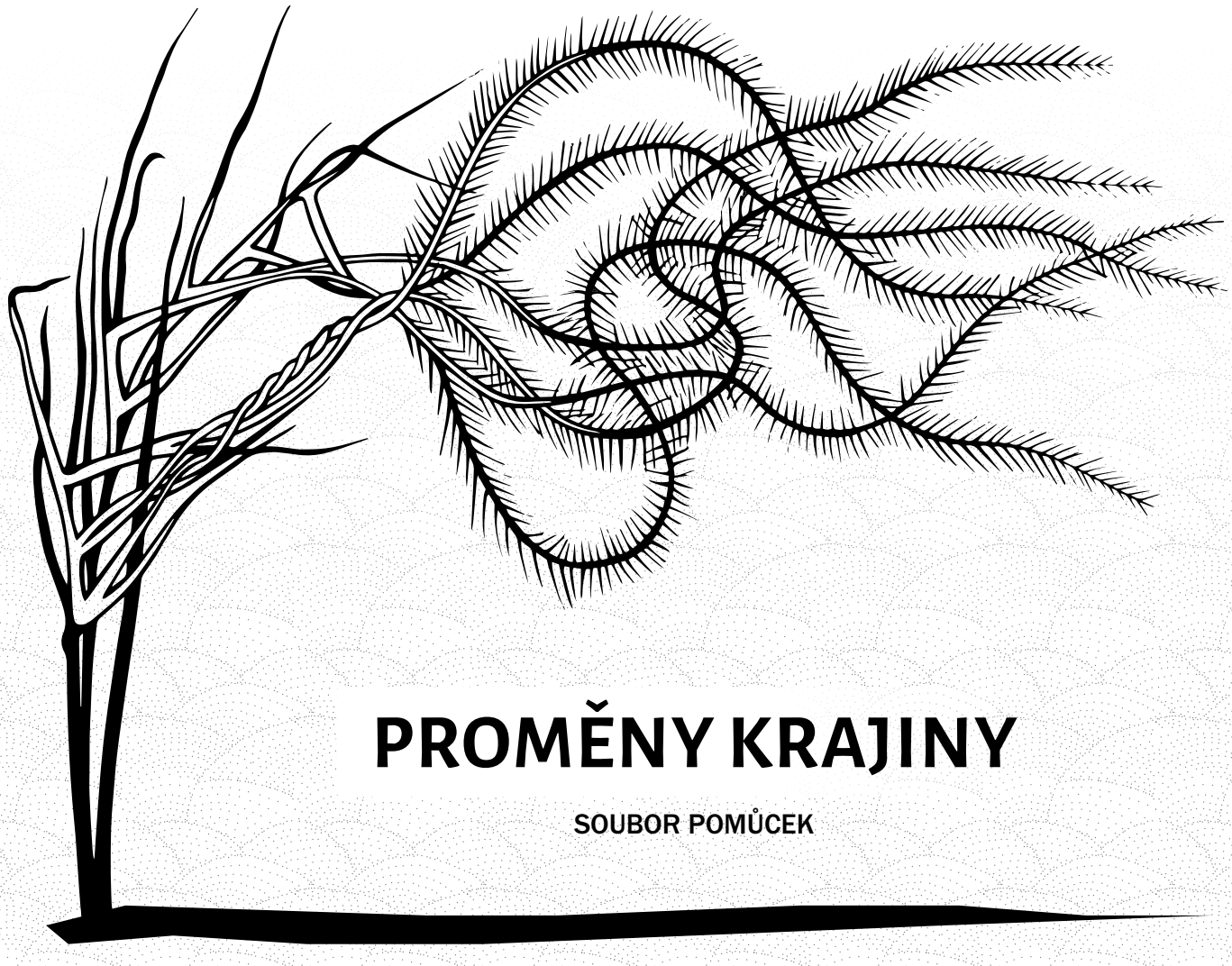
Čas: 40 minut

Žáci zkoumají skrze rámečky krajinu a porovnávají svá pozorování s historickými snímky. Následně popisují všechny změny v krajině, které do dnešní doby nastaly. Domýšlí důvody těchto změn. Lektor komentuje, doplňuje. Výhled z vrcholu Radobýlu také umožňuje představení nejvýznamnějších vrcholů Českého středohoří i práci s mapou. Žáci mohou pojmenovávat jednotlivé vrcholy.

Kresba: Juraj Szedlak

EXPEDICE RADOBÝL

PROMĚNY KRAJINY

SOUBOR POMŮCEK

Pohled z Radobýlu na Labe a Litoměřice (1912)

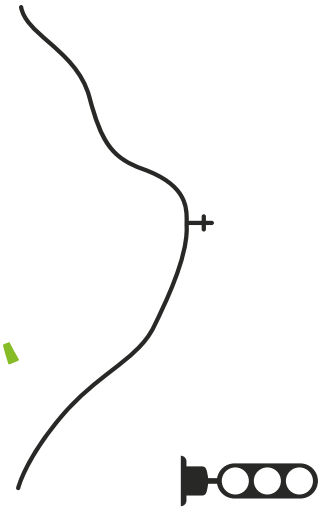
Pohled od Litoměřic na Radobýl (1910)

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL

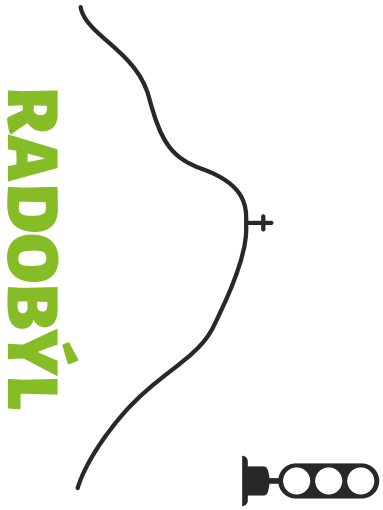
RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

RADOBÝL

RADOBÝL - pomůcka - FILMOVÝ PÁS LIFE ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ

POUŽITÉ ZDROJE

1) M. Košťák, M. Mazuch, Putování naším pravěkem, Granit, 2011.

2) Z. Špinar, Z. Burian, Kniha o pravěku, Praha: Albatros, 1988.

3) F. Chandlerová a kol., Pravěk – ilustrované dějiny světa. FRAGMENT, 2001.

4) Geologické fotografie on-line. Zdroj: http://fotoarchiv.geology.cz/hledani/ [8. 6. 2019].

5) Kamenolom Radobýl. Zdroj: http://m.taggmanager.cz/4603 [8. 6. 2019].

LIFE
ČESKÉ
STŘEDOHOŘÍ

www.nature.cz | www.lifecs.cz | www.facebook.com/lifeceskestredohori

Ilustrace použité na obálce a v textu metodiky: Juraj Szedlak

Staré fotografie: Leitmeritz. Blick von der Radebeule (Radobýl, 399 m) auf Leitmeritz mit Schützeninsel und Elbebrücke.
Zdroj: SLUB / Deutsche Fotothek / Wikimedia Commons, Postkarte, http://www.deutschefotothek.de/documents/obj/71836072

Leitmeritz. Blick über die Elbe zur Radebeule
Zdroj: SLUB / Deutsche Fotothek / Brück und Sohn, http://www.deutschefotothek.de/documents/obj/71833282/df_bs_0011523

Vydala AOPK ČR, RP SCHKO České středohoří v rámci projektu LIFE16 NAT/CZ/000639
financovaného Evropskou unií a Ministerstvem životního prostředí. Za obsah odpovídá
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.